אבל בשטרות לא. פי׳ בקונטרס דקיימי לגוזיינא ודילמא לא מפיק ליה עד זמן ארוך וישכחו עדי מסירה את הדבר וסמכינן אעדי חתימה והוא מזייף כתב העליון וחותם העדים עומד במקומו ופירושו דחוק דלמה יש לנו לטעות ולסמוך על עדי חתימה בדבר שיכול לזייף ונראה לרבינו ילחק דטעמא משום דגזירת הכתוב הוא דלא מכשרי בשטרות אפילו לאלתר דבעינן ראוי לעמוד ימים רבים ורבי יוחנן אומר אפילו בשטרות דר׳ יוחנן לטעמיה דאפילו עד עשרה ימים מידכר דכירי והא דפריך והא כתיב למען יעמדו ימים רבים היינו משום דסלקא דעתין דקרא למעוטי שטרות קאתי דאי לאו הכי למאי אתא ומשני לעלה טובה אתא ועוד י״ל דדוקא בגיטין קאמר רבי יוחנן דעד עשרה ימים דכירי אבל בשטרות שיש רוב תנאים לא דכירי ודוקא לאלתר מכשיר והשתא פריך שפיר והא בעינן ראוי לעמוד ימים רבים ואפילו לאלתר אין להכשיר וא״ת נר׳ אלעזר דאמר אבל בשטרות לא מאי שנא מאין עליו עדים דתנן בפ׳ בתרא (לקמן פו.) דנר׳ אלעזר גובה מנכסים משועבדים והיינו בשטרות כדפי׳ בקונטרס וי״ל דשאני אין עליו עדים כיון דכתוב על דבר שאינו יכול לזייף והעדים מכירין לעולם שטר המסור לפניהם ואם היו מזייפין שום דבר היה ניכר הזיוף אבל עוד קשה דבהדיא תניא בפ״ק דקדושין (דף כו.) כתב לו על הגייר או על החרש שדי מכורה לך שדי נתונה לך הרי זו מכורה ונתונה אלמא מכשיר ר׳ אלעזר אף בשטרות דבר שיכול להזדייף וי״ל דהא דקאמר הכא אבל בשטרות לא ה״מ בשטרות העומדים לראיה אבל שטר מכר ומתנה שעשוי לקנות בו לפי שעה הוי כמו גיטא וי״מ דאין חילוק בין דבר שיכול להזדייף לאין יכול בעדי מסירה לר״א והכא הכי פירושו לא הכשיר ר״א כו׳ כלומר ר״א חיירי ודאי בכל שטרות ולא הכשיר היינו דלא ס״ל כוותיה אלא בגיטין ולא בשטרות כדאמר רב בפ׳ בתרא (לקמן פו:) הלכה כר׳ אלעזר בגיטין ומפרש התם דר״א חיירי אף בשטרות ורב סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא ואין נראה דא״כ הוה ליה למינקט הכא כליגא דנקט ר״א גופיה בפרק בתרא (גז״ש) הלכה כר״א בגיטין כיון דהך שמעתין ודפ׳ בתרא ענין אחד ועוד דהוה ליה לאיתויי התם פלוגתייהו דרבי יוחנן ור״א דהכא ועוד אמאי פריך אר׳ יוחנן טפי והכתיב למען יעמדו ימים רבים לכ״ע הוה ליה למיפרך דכולהו מודו דר״א לא פליג בין גיטין לשטרות: **והא** לאו בני דיעה נינהו. לר׳ אלעזר פריך דר׳ מאיר לא חייש בכתיבה לשמה ומשני כשגדול עומד על גביו והא דתנן בפ״ק דחולין וכולן שחטו ואחרים רואין אותן כו׳ ואמרי׳ בגמ׳ (שם יב:) מאן תנא דלא בעי כוונה לשחיטה כו׳ התם מיירי כשאינו מלמדו לכוין לשחוט אלא דאיכא בעלמא אבל הכא מיירי שגדול עומד על גביו ומלמדו ומזכירו לעשות לשמה ולהכי נמי בפ׳ מלות חליצה (יבמות קד:) ממעט מחליצה חרש וחרשת לפי שאינן בני קריאה וקטן משום דאינם כתוב בפרשה אבל מטעם דלאו בני כוונה נינהו לא פסיל להו אע״ג דאמר התם דחליצתו פסולה עד שיתכוונו שייחס משום דב״ד מזכירין אותן לעשות לשמה והוי כגדול עומד על גביו ומיהו הכא כגדול עומד על גביו כשר אפי׳ בשטוה משום דמוכחא מילתא דקא עביד לשמה שכתב שמו ושמה ושם עירו ושם עירה אבל לענין חליצה אמרו בתוספתא דיבמות (פי״ח) דשטוה לאו כר חליצה הוא אע״פ שב״ד מלמדין אותו דלא מינכרא מילתא דעביד לשמה כמו גבי גט וא״ת ואכתי הא לאו בני שליחות נינהו מאי מהני דגדול עומד על גביו וי״ל דלא בעינן שליחות בכתיבה דוכתב לאו אבעל קאי אלא אסופר והא דאמרינן לקמן (דף עא:) גרוש שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו לאו משום שליחות אלא משום דכשלא זוה הבעל לא חשיב שמתא ופסול דאשה לאו לגירושין קיימא כדאמרינן ברים זבחים (דף ג:) והא דאמר ברים כל הגט (לקמן כד:) ואי כתב רחמנא וכתב הוה אמינא למעוטי האי פירוש כתב לגרש את אשתו ונמלך דלאו איהו קא כתיב לה לא משום דהבעל גריע לכתוב אלא לפי שלא נכתב לגירושי דידהו אלא לאחר והא דאמר לעיל (דף כ.) יכילנא למיפסל לכולהו גיטא מ״ט אילימא משום דכתיב וכתב והכא איהי קא כתבה ליה התם אונתן סמיך דבעינן שיכתוב בגיווייו ויתן והכא אפילו נכתב בגיווייו לא יהיב לה מידי דשלה הוא וא״ת והא לאו בני כריתות נינהו וי״ל דחשיבי בני כריתות הואיל ואם הגדיל הקטן ונשתפה השוטה הוו בני כריתות אבל קשה דמשמע דלא פסיל עובד כוכבים אלא משום דלדעתא דנפשיה קא עביד ותיפוק ליה דלאו בני כריתות נינהו ומה לריך נמי לאיתויי בריתא דעובד כוכבים פסול ונראה דלא שייך למיפסל משום דלאו בני כריתות נינהו במידי דלא בעי שליחות ולא לשם עדות דבמידי דשליחות הוא דאמרי׳ לקמן הכי דאין העבד נעשה שליח כו׳ אי תחתיה לר׳ מאיר שהיא לשם עדות פריך לעיל בפ״ק (ד׳ י:) גבי גיטין שחותמיהן עובדי כוכבים והא לאו בני כריתות נינהו אבל כתיבה לר״א דלא לשום עדות ולא לשם שליחות הוא אין לפסול משום דלאו בני כריתות נינהו דהא לא פסלי בפ״ב דע״ז (ד׳ כז.) מילה בעובד כוכבים משום דלאו בני מילה נינהו ועוד אומר רבינו יצחק דמצינן למימר דסוגיא זו אליבא דר״מ וס״ד דלר״מ נמי בעינן כתיבה לשמה מדרבנן דגזרי׳ כתיבה אטו חתימה ומוקי לה רב הונא בגדול עומד על גביו ומהני אפילו בשטוה טפי מבחליצה כיון דלא הוה אלא מדרבנן אבל לר׳ אלעזר דבעי כתיבה מדאורייתא לשמה לא מהני בשטוה גדול עומד על גביו כמו בחליצה ופריך רב נחמן מברייתא דקתני עובד כוכבים פסול ומשמע ליה דאתא כר׳ מאיר מדלא נקט לפסול אלא עובד כוכבים ומשני דעובד כוכבים לדעתיה דנפשיה הוא דקא עביד ופסול אפי׳ גדול עומד על גביו אפילו לרבי מאיר הדר אמר רב נחמן כו׳ ובריתא דקתני עובד כוכבים פסול רבי אלעזר היא ונקט עובד כוכבים לרבותא דאע״פ שהוא בן דעת יותר וה״ה דחרש שוטה וקטן דפסולין אי בעינן שליחות ואי לא בעינן שליחות נקט עובד כוכבים דפסול בכל ענין דאילו חרש שוטה וקטן כשרים בגדול עומד על גביו ומיהו שוטה ודאי פסול כמו בחליצה וכן משמע דאפילו לר׳ מאיר ס״ד דבעי כתיבה לשמה מדרבנן דהא לבתר דאוקי נמי מתניתין כר׳ מאיר פריך והא ודאי עובד כוכבים לדעתא דנפשיה קא עביד ועוד נראה דהשתא ס״ד דאפי׳ ר׳ מאיר בעי כתיבה לשמה מדאורייתא ובתחתיה הוא דפליגי רבי מאיר סבר דוכתב דקרא קאי אחתימה נמי ור׳ אלעזר סבר דאכתיבה לחודה קאי מדפריך רבא לרב נחמן וכתב לה לשמה מאי לאו כתיבת הגט כו׳ משמע דרבא היה בא להעמיד דברי רב הונא דאפילו כתיבה בעי ר׳ מאיר מוכתב ולפי זה פסול נמי כתיבה במחובר והא דתנן לעיל תלשו וחתמו ונתנו לה כשר מיירי כשייר מקום התורף והשתא פריך והא לאו בני דעה נינהו לכו״ע ומסיק רב נחמן דברייתא דקתני עובד כוכבים פסול רבי אלעזר ומתניתין רבי מאיר דלא בעי כתיבה לשמה ונקט חרש שוטה וקטן והוא הדין עובד כוכבים אי נמי לא נקט עובד כוכבים משום דרישא אתיא נמי כר׳ אלעזר ולדידיה דוקא חש״ו כשרין בגדול עומד על גביו אבל סיפא דדייקינן מדפסיל עובד כוכבים לענין הבאה מכלל לענין כתיבה כשר אתיא כרבי מאיר ואתי שפיר דלא תיקשי אדדייק מדפסיל לעובד כוכבים לענין כו׳ אדרבה לידוק מדלא תני ליה ברישא דפסול אלא משום דרישא אתיא נמי לר׳ אלעזר כמו לרבי מאיר ופריך והא ודאי עובד כוכבים אדעתא דנפשיה קא עביד והוה ליה ליפסל לרבי מאיר לכל הפחות מדרבנן בגדול עומד על גביו:

אלא

ר׳ **אלעזר היא.** דאמר אחתימת הגט אינה מן התורה ולא סגי למיתביה בלא עדי מסירה דאינהו הוא דעבדי כריתות דעל כרחין בעינן עדים דילפינן (לקמן דף 5.) ערוה דבר דבר מממון והלכך לא חיישינן לדלמא מזייפא דהא אמרן לריכי למיקרייה ואי הוה ביה תנאה אינהו ידעי ומ״ד עדי מסירה עיקר הנאה לינשא לריכה להכיא עדים שנמסר לפניהם. אבל לר׳ מאיר דאמר לא בעינן עדי מסירה אינה לריכא למיתא לזיופא דמאן דסמיך אעדי חתימה אשה הבאה לינשא בגט אינה מביאה לפניו עדים החתומים בו אם יש מכירים בחתימתן ואם יש תנאה וזייפתיה ליכא דידע: **אלא לאלתר.** שהביאתו לב״ד ביום שנמסר לה להודיע שהיא גרושה ותיכוה לינשא דכיון דהאידנא הוה ובעידי מסירה לא חיישינן לזיופא: **וזייפתיה.** וכבר שכחוה העדים: **אלא בגיטין.** דאינן עשויין אלא להתירה ויכולה להביאו לב״ד לאלתר ותיכוה ושוב אינה לריכה לגט דכיון שהותרה בב״ד יש זכרון וקול לדבר: **אבל בשטרות.** דקיימי לגוזיינא ודילמא לא מפיק ליה עד זמן ארוך וישכחו עדי מסירה את הדבר וסמכינן אעדי חתימה והוא מזייף כתב העליון וחותם העדים עומד במקומו: **ימים רבים.** אלמא בעינן דבר הראוי לעמוד ולהתקיים. והאי קרא בירמיה בשטרי מכר: **מתני׳ ואפי׳ חרש שוטה וקטן את גיטה.** ומקנתו לבעל וחוזר ומוסרו לה לגירושין: **שוברו.** פרעון כתובה שהאשה היא לה לכותבו ולמוסרו לו להיות לו לראיה: **גמ׳ והא לאו בני דיעה נינהו.** ולא ידעו לכתוב לשמה: והוא

מסורת הש״ס

1) [נעיל ט: וש״נ], 2) [עיריכין לט. וש״נ], 3) לעיל כח. [עדיות פרק ג מ״ג],

תורה אור השלם

1. כה אָמַר יְיָ צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לְקוֹחַ אֶת הַסְּפָרִים הָאֵלֶּה אֵת סֵפֶר הַמִּקְנָה הַזֹּאת וְאֵת הַחֲתוּמָה וְאֵת סֵפֶר הַגְּלוּי הַזֶּה וּנְתַתָּם בִּכְלִי חָרֶשׂ לְמַעַן יַעֲמֹדוּ יָמִים רַבִּים:

ירמיהו לב יד

מוסף רש״י

האשה כותבת את גיטה. ומקניא ליה לבעל ויהיב לה ניהלה (לעיל כא.). **והאיש כותב את שוברו.** פרעון המכוה שפרע ומקנהו לאשה והיא מחתמת עדים ומוסרתו לו לרמיה בידו (שם).

עין משפט נר מצוה

סב א ב מיי׳ פ״ד מהל׳ גירושין הלכה ג סמג עשין נ טוש״ע אה״ע סי׳ קכד סעיף ב:

סג ג מיי׳ פכ״ז מהל׳ מלוה הל׳ ו טוש״ע מ״מ סי׳ מב סעיף ו:

סד ד מיי׳ פ״ג מהל׳ גירושין הלכה טו [טז] יח סמג עשין נ טוש״ע אה״ע סי׳ קכב סעיף ח:

סה ה מיי׳ שם הל׳ טו וס״ד שם הלכה ה סמג שם טוש״ע שם וסי׳ קכד סעיף ז:

תוספות רי״ד

רבי אלעזר הוא דאמר עדי מסירה כרתי. פי׳ אע״פ שיש עדי חתימה לא סגי בלא עדי מסירה וכיון דצריכי למיקרייה ליכא למיחש למידי. ואמר רבי אלעזר לא הכשיר [ר״א] אלא לאלתר אבל מכאן ועד ר׳ ימים לא דלמא הוה ביה תנאה וזייפתיה פי׳ ואע״פ שבאין עדי מסירה לב״ד ומעידים שבפניהם מסרו לה חיישינן שמא שכחו העדים התנאי ואינן זוכרים אותו ורבי יוחנן אמר אפילו מכאן ועד ר׳ ימים אם איתא דהוה ביה תנאה מידכר דכירי ולא חיישינן לשכחה וקי״ל ר׳ אלעזר ור׳ יוחנן הלכה כר׳ יוחנן דהוה רביה: **מתני׳** הכל כשרים לכתוב את הגט אפילו חרש שוטה וקטן. בגמ׳ פריך והא לאו בני דעה נינהו: האשה כותבת את גיטה פי׳ ומקנתו לבעל וחחר ומוסרו לה לשם גירושין והאיש כותב את שוברו פי׳ שובר פירעון כתובה שהאשה היה לה לכותבו ולמוסרו לו להיות לו לראייה: שאין קיום הגט אלא בחותמיו: הכל כשרים להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן סומא ונכרי פי׳ דגבי שליחות איש (בעל) [כתיב] ולא קטן ובשליחות נפקא לן בפ״ב בקידושין בשמעתא קמייתא מריקחו איש שה לבית אבות דאחד לוקח לכולן. נכרי נמי לאו בר התירא נינהו דאין לחן תורת גיטין וקידושין ובמידי דלנפשיה לא חזי לא מצי למיעבד שליחותא לאחריני: קבל הקטן והגדיל חרש ונתפקח סומא ונתפתח שוטה ונשתפה נכרי ונתגייר פסול אבל פקח ונתחרש וחזר ונתפקח פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה כשר זה הכלל כל שתחילתו וסופו לדעת כשר: והא לאו בני דעה נינהו פי׳ ורחמנא אמר וכתב לה לשמה והני לית להו כונה אמר רב הונא

והוא שהיה גדול עומד על גביו. ואומר לו כתוב לזורק פלוני. דקסבר ר"ה מתני' ר"א היא דבעי כתיבה לשמה ופיפא דקאמר שאין קיום הגט אלא בחותמיו היינו עדי מסירה דרוב גיטין נמסרין בפני המותמים ומאליעתא קאי ולא מרישא לאכסורי כתיבת חרש אלא גדול על גביו: **לדעתיה דנפשיה עבד.** דהא גדול הוא ויש בו דעת ואע"פ שזה אומר לו כן שמא הוא גמר בלבו לשם אחר אבל קטן אין בו דעת לשם למה שזה מצווהו: **לאו מילתא היא דאמרי.** אלא מעתה עובד כוכבים ושראל עומד כו' דהוה ס"ל דפסול ולאי כשר הוא ואפילו אין ישראל עומד על גביו. וגבי חרש שוטה וקטן נמי ליתא לדרב הונא דאע"ג דאין גדול עומד על גביו נמי כשר דמתני' ר"מ היא אלא בעי כתיבה לשמה דדרש וכתב דקרא[2] אחתימת עדים: **דמדקפסיל ליה לעובד כוכבים.** בסיפא דמתני': **לענין הכאה.** לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין ואין אדם נעשה שליח לדבר שאינו שייך בו וגבי כתיבה שייריה ש"מ דוקא קתני בהכאה ובכתיבה כשר כדקתני טעמא שאין קיום הגט אלא בחותמיו ולא איכפת לן אם נכתב שלא לשמה דאי תנא ושייר הוי ליה נמי לשיורי בסיפא: **הכיא.** דתניא פסול: **ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי.** וחתימת עדים אינה מן התורה הילכך וכתב לה אכתב הגט ובעינן כתיבה לשמה: **והא ודאי.** כי כתביה עובד כוכבים לגו לשמה הוא דעובד כוכבים אדעתא דנפשיה קעביד ומשום הכי תניא פסול: **אמר רב נחמן אומר היה כו'.** אתחלתא דמילתא היא וכן מסתבר דהא כבר מוקמיה רב נחמן כר"מ. ואית דגרסי והא ולאי עובד כוכבים כו' בלשון קושיא ופרכינן אהא דאמר רב נחמן כו' עובד כוכבים כשר אמר רב נחמן כו' תירוצא הוא: **כשהוא כותבו לאילו כותבו לשמה.** הכי משמע כשהוא כותב קאתי לשמה כאילו כותבו כולו לשמה אלמא לשמה בעינן: **מאי לאו כשהוא כותב לפורף לשמה לאילו כותבו לעופם לשמה.** דתורף הוא עיקר: **והוא שייר.** חרש שוטה וקטן: **מקום הפורף.** וכתב בן דעת את התורף ולא בעי לאוקמא בשגדול עומד על גביו ולא לאוקמא כר"מ: **אינה פורה.** אין שומעין לך: **לאן הודיעך.** במשנתינו שזלזלו בכתיבת גיטין הודיעך שאין שום כח לשמה בכתיבה אלא בחתימה: **והאמר רבה בר בר חנה.** לעיל (דף כח:) גבי אין כותבין במחובר ר' אלעזר היא: **אמורא'.** רבה בר בר חנה ורבי זריקא: **מתני' חוץ מחרש שוטה וקטן כו'.** גמ' מפרש לכולהו: **קיבל הקטן.** מיד הבעל להוליכו: **והגדיל.** קודם שמסרו לה: **גמ' דלאו בני דעה נינהו.** וגבי שליחות אינם בעינן ולא קטן דשליחות נפקא לן (בקדושין ד' מב.) מויקהו לבם אינם שם לבית אבות[3] אחד לוקח לכולן: **לאו בר היתירא הוא.** דאין להן קידושין ואין גיטין נוהגין בהם ובמידי דלנפשיה לא חזי לא מצי למיעבד שליחותא לאחריני: **הא לא חזר ונשתפה לא.** דטעמא דמשום דעה הוא ולריך להיות בן דעת לעשות שליחותו: **דיקא נמי.** דלגבי פתוח ונסתמא לא תנא דוקא חזר ונתפתח: **מדקתני סיפא כו'.** אלמא היכא דטעמא משום דעה הוא בעינן תחלה וסוף ואבל אמבל סומא לא הוי טעמא משום דעה ולא בעינן תחילה וסוף אלא תחילה לחודיה (ב) דלא מצי למימר בפני נכתב. דאי בסומא נמי דוקא ניתני כל שתחילתו וסופו בכשרות: **מהו שיעשה שליח.** לאשה. עבד של כל אדם מהו שיעשה שליח לאשה בעצלמא: **לקבל גט מיד בעלה.** ותהא מגורשת בקבלתו. וה"ה נמי להולכה דכולה חדא טעמא היא אלא כך היתה השאלה בגית המדרש: **מדקפסיל לעובד כוכבים.** במתני' בהכאה ולא תנא עבד: מכלל

אלא מעתה עובד כוכבים וישראל עומד כו'. פי' בשלמא בלא עומד על גביו ניחא דקסבר רב נחמן דאיכא היכרא דכותבין לשמה ע"פ הבעל אבל בעובד כוכבים ליכא היכרא דלשמה בהכי אבל למאי דאוקמא בגדול עומד על גביו אפי' עובד כוכבים נמי אלא ודאי בלא גדול עומד על גביו מיירי ול"ל הדרא קושיא לדוכתין דהא לאו בני דעה נינהו:

עובד כוכבים לדעתיה דנפשיה קעביר. תימה לר"י דבפ' אין מעמידין (ע"ז דף כז.) בעי רבי יהודה מילה לשמה ואפ"ה קתני יומל אדמאי ולא אמר דלדעתיה דנפשיה קא עביד ואומר ר"י דהא דאמר דלדעתיה דנפשיה עביד היינו שעושה סתם וגבי גט סתם לאו לשמה קאי כדאמר בריש זבחים (דף ב:) משום דסתם אשה לאו לגירושין עומדת אבל מילה סתמא לשמה קיימא כדאמר בזבחים סתמן לשמן קיימי: **אימא שנחתם שלא לשם אשה.** אע"ג דסיפא קתני יתר על כן כו' ומוקי לה בגמרא כר"א מ"מ מה שיכול לדחוק ולהעמיד כר"מ מעמיד משום דקי"ל דסתם מתני' ר"מ היא ול"ת והיכי קאמר שנחתם והא קתני כילד שמע קול סופרים מקרין וכגמ' מפרש בסופרים העשויין להתלמד וי"ל דדרך סופרים לכתוב ולחתוס גט כדי להתלמד: **והוא** שישייר מקום התורף. אמאי דאקשי לעיל והא לאו בני דעה נינהו אמאי לשוויי: **עובד** כוכבים נמי דלאו בר היתרא הוא. הוה מצי למימר משום דבעינן שלוחכם בני ברית אלא ניחא ליה למימר האי טעמא דשייך אף בעבד: **ממי** נוטלו ולמי נותנו. מכאן משמע דצריך שיכיר השליח שזהו הבעל וזו היא אשתו ושמא יש לחלק דדוקא סומא שיכול להטעותו ויש לחוש יותר שמא יטעוהו: **הוא** הדין אע"ג דלא חזר ונתפתח כו'. והא דאמר בית נוחלין (ב"ב דף קכח.) היה יודע לו עדות על שלא נסתמא ונסתמא פסול לעדות שאני הכא דגבי גט אפי' אשה נאמנת ס תדע דאפילו סומא מעיקרא קאמר הכא אלא סומא אמאי לא: אין

אין מעמידין (ע"ז דף כז.) בעי רבי יהודה מילה לשמה ואפ"ה קתני יומל אדמאי ולא אמר דלדעתיה דנפשיה קא עביד ואומר ר"י דהא דאמר דלדעתיה דנפשיה עביד היינו שעושה סתם וגבי גט סתם לאו לשמה קאי כדאמר בריש זבחים (דף ב:) משום דסתם אשה לאו לגירושין עומדת אבל מילה סתמא לשמה קיימא כדאמר בזבחים סתמן לשמן קיימי: **אימא שנחתם שלא לשם אשה.** אע"ג דסיפא קתני יתר על כן כו' ומוקי לה בגמרא כר"א מ"מ מה שיכול לדחוק ולהעמיד כר"מ מעמיד משום דקי"ל דסתם מתני' ר"מ היא ול"ת והיכי קאמר שנחתם והא קתני כילד שמע קול סופרים מקרין וכגמ' מפרש בסופרים העשויין להתלמד וי"ל דדרך סופרים לכתוב ולחתוס גט כדי להתלמד: **והוא** שישייר מקום התורף. אמאי דאקשי לעיל והא לאו בני דעה נינהו אמאי לשוויי: **עובד** כוכבים נמי דלאו בר היתרא הוא. הוה מצי למימר משום דבעינן שלוחכם בני ברית אלא ניחא ליה למימר האי טעמא דשייך אף בעבד: **ממי** נוטלו ולמי נותנו. מכאן משמע דצריך שיכיר השליח שזהו הבעל וזו היא אשתו ושמא יש לחלק דדוקא סומא שיכול להטעותו ויש לחוש יותר שמא יטעוהו: **הוא** הדין אע"ג דלא חזר ונתפתח כו'. והא דאמר בית נוחלין (ב"ב דף קכח.) היה יודע לו עדות על שלא נסתמא ונסתמא פסול לעדות שאני הכא דגבי גט אפי' אשה נאמנת ס תדע דאפילו סומא מעיקרא קאמר הכא אלא סומא אמאי לא: אין

[1]והוא שהיה גדול עומד על גביו א"ל רב נחמן אלא מעתה עובד כוכבים וישראל עומד על גביו הכי נמי דכשר וכי תימא ה"נ והתניא עובד כוכבים פסול עובד כוכבים לדעתיה דנפשיה עבד הדר אמר רב נחמן לאו מילתא היא דאמרי דמדקא פסיל ליה לעובד כוכבים לענין הבאה מכלל דלענין כתיבה כשר והתניא עובד כוכבים פסול ההיא [6]ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי ובענין כתיבה לשמה [2]והא ודאי עובד כוכבים אדעתיה דנפשיה קעביד אמר רב נחמן אומר היה ר"מ [3]אפי' מצאו באשפה חתמו ונתנו לה כשר איתיביה רבא לרב נחמן [4]וכתב לה לשמה מאי לאו כתיבת הגט לא חתימת עדים איתיביה רבא [5]כל גט שנכתב שלא לשום אשה פסול אימא שנחתם שלא לשום אשה פסול איתיביה כשהוא כותבו כאילו כותבו לשמה מאי לאו כשהוא כותבו לתורף לשמה כאילו כותבו לטופס לשמה לא כשהוא חותמו לשמה כאילו כותבו לשמה ואיבעית אימא הני מתני' מני ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי ורב יהודה אמר שמואל [1]והוא שישייר מקום התורף וכן א"ר חגא משמיה דעולא והוא שישייר מקום התורף ור"א היא ורבי זריקא אמר רבי יוחנן אינה תורה מאי אינה תורה אמר רבי אבא כאן הודיעך שאין כח לשמה [5]ור"מ היא דאמר עדי חתימה כרתי והאמר [7]רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן ר"א היא אמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן: **מתני'** [8]הכל כשרין להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן וסומא ועובד כוכבים [9]קיבל הקטן והגדיל חרש ונתפקח סומא ונתפתח שוטה ונשתפה עובד כוכבים ונתגייר פסול אבל פקח ונתחרש וחזר ונתפקח פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה כשר זה הכלל כל שתחילתו וסופו בדעת כשר: **גמ'** בשלמא [10]חרש שוטה וקטן דלאו בני דיעה נינהו עובד כוכבים נמי דלאו בר היתירא הוא אלא סומא אמאי לא אמר רב ששת לפי שאינו יודע ממי נוטלו ולמי נותנו מתקיף לה רב יוסף היאך [11]סומא מותר באשתו היאך בני אדם מותרים בנשותיהם בלילה אלא בטביעות עינא דקלא אלא א"ר יוסף [12]הכא בחוצה לארץ עסקינן דבעי למימר בפני נכתב ובפני נחתם ולא מצי למימר א"ל אביי אלא מעתה פתוח ונסתמא דמצי אמר הכי נמי דכשר והא קתני פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח כשר חזר ונתפתח אין לא חזר ונתפתח לא [13]ה"ה דאף על גב דלא חזר ונתפתח ואיידי דקתני שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה דטעמא דחזר ונשתפה הא לא חזר ונשתפה לא תנא נמי פקח ונסתמא וחזר ונתפתח אמר רב אשי דייקא נמי דקא תני כל שתחלתו וסופו בדעת ולא קתני כל שתחלתו וסופו בכשרות כשר ש"מ פי' סומא בר דעת הוא ואינו נכלל בכלל זה ש"מ לא קאי האי כללא אלא אשאר כלא סומא:

[1]והוא שהיה גדול עומד על גביו. א"ל רב נחמן אלא מעתה עובד כוכבים וישראל עומד על גביו הכי נמי דכשר וכי תימא ה"נ והתניא עובד כוכבים פסול עובד כוכבים לדעתיה דנפשיה עבד הדר אמר רב נחמן לאו מילתא היא דאמרי דמדקא פסיל ליה לעובד כוכבים לענין הבאה מכלל דלענין כתיבה כשר והתניא עובד כוכבים פסול ההיא [6]ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי ובענין כתיבה לשמה [2]והא ודאי עובד כוכבים אדעתיה דנפשיה קעביד אמר רב נחמן אומר היה ר"מ [3]אפי' מצאו באשפה חתמו ונתנו לה כשר איתיביה רבא לרב נחמן [4]וכתב לה לשמה מאי לאו כתיבת הגט לא חתימת עדים איתיביה רבא [5]כל גט שנכתב שלא לשום אשה פסול אימא שנחתם שלא לשום אשה פסול איתיביה כשהוא כותבו כאילו כותבו לשמה מאי לאו כשהוא כותבו לתורף לשמה כאילו כותבו לטופס לשמה לא כשהוא חותמו לשמה כאילו כותבו לשמה ואיבעית אימא הני מתני' מני ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי ורב יהודה אמר שמואל [1]והוא שישייר מקום התורף וכן א"ר חגא משמיה דעולא והוא שישייר מקום התורף ור"א היא ורבי זריקא אמר רבי יוחנן אינה תורה מאי אינה תורה אמר רבי אבא כאן הודיעך שאין כח לשמה [5]ור"מ היא דאמר עדי חתימה כרתי והאמר [7]רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן ר"א היא אמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן: **מתני'** [8]הכל כשרין להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן וסומא ועובד כוכבים [9]קיבל הקטן והגדיל חרש ונתפקח סומא ונתפתח שוטה ונשתפה עובד כוכבים ונתגייר פסול אבל פקח ונתחרש וחזר ונתפקח פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה כשר זה הכלל כל שתחילתו וסופו בדעת כשר: **גמ'** בשלמא [10]חרש שוטה וקטן דלאו בני דיעה נינהו עובד כוכבים נמי דלאו בר היתירא הוא אלא סומא אמאי לא אמר רב ששת לפי שאינו יודע ממי נוטלו ולמי נותנו מתקיף לה רב יוסף היאך [11]סומא מותר באשתו היאך בני אדם מותרים בנשותיהם בלילה אלא בטביעות עינא דקלא אלא א"ר יוסף [12]הכא בחוצה לארץ עסקינן דבעי למימר בפני נכתב ובפני נחתם ולא מצי למימר א"ל אביי אלא מעתה פתוח ונסתמא דמצי אמר הכי נמי דכשר והא קתני פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח כשר חזר ונתפתח אין לא חזר ונתפתח לא [13]ה"ה דאף על גב דלא חזר ונתפתח ואיידי דקתני שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה דטעמא דחזר ונשתפה הא לא חזר ונשתפה לא תנא נמי פקח ונסתמא וחזר ונתפתח אמר רב אשי דייקא נמי דקא תני כל שתחלתו וסופו בדעת ולא קתני כל שתחלתו וסופו בכשרות כשר ש"מ פי' סומא בר דעת הוא ואינו נכלל בכלל זה ש"מ לא קאי האי כללא אלא אשאר כלא סומא:

מכלל

מסורת הש"ס

א) [לעיל ע: וש"נ], ב) לעיל ג: [לקמן כו: כתובות פה.], ג) [לעיל כ. וש"נ], ד) לקמן כל. [זבחים כ:], ה) [לעיל כא: וש"נ], ו) [סס], ז) לעיל ה. [מ.], ח) [מגיגה ב: יבמות לט: ערכין ה: תמורות לג.], ט) מולין לו., י) קידושין מא.; כ) [דברים כד].

תורה אור השלם

1. כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ:

דברים כד א

גליון הש"ם

תוס' ד"ה ה"ה וכו' הרע וכו'. עי' תשובת הריב"ל מ"ג סי' עה:

הגהות הב"ח

(ב) רש"י ד"ה מדקתני סיפא וכו' מחילה לחודיה מלי כל"ל ומיהא דלא נמחק:

מוסף רש"י

אפילו מצאו באשפה. ולא נכתב לשם אשה כלל (לקמן כו:). כל גט שנכתב שלא לשום אשה, שלא לשם האשה הזאת, שנכתב לשום אחרת שמה כשם זו, פסול. דכתיב וכתב לה לשמה (זבחים ב:). חרץ מחרש שוטה וקטן. דלאו בני דעה נינהו ואין יכולין לעשות (ל"ל לעשות) שליח לגרשה, כדאמרינן בקידושין (מב.) דאין קטן נעשה שליח, והוא הדין להכי (לעיל ה.) שאין בהם דעת ואין שליחותן לגרש (לעיל ט.). בטביעות עינא דקלא. שיתן דעתו להסירה בקול (חולין צז.).

עין משפט נר מצוה

פו א ב ג מיי' פ"ג מהל' גירושין הל' עז ח יח סמג עשין נ טור ש"ע אה"ע סי' קכב סעיף ג ד וע"ש בכ"מ ובמ"מ:

פז ד מיי' פ"ו מהלכות גירושין הל' ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעיף לא:

פח ה מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף לב:

פט ו ז מיי' שם פ"ז הלכה יט סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמב סעיף יא:

תוספות רי"ד

והוא שיהא גדול עומד על גביו. פי' ור' אלעזר הוא דאמר עדי מסירה כרתי והאי וכתב לה על כתיבת הגט קאמר ובעי' דליהוי לשמה וכיון דגדול עומד על גביו ואומר להן כתבוהו לשם פלוני ופלונית כשר א"ל רב נחמן אלא מעתה נכרי וישראל עומד על גביו הכי נמי דכשר וכ"ת הכי נמי והתניא נכרי פסול נכרי אדעתא דנפשיה קעביד פי' ולא מהני ביה ישראל עומד על גביו ורב יהודה אמר שמואל והוא ששייר מקום התורף ור' אלעזר הוא וסיפא דקתני שאין קיום הגט אלא בחותמיו היינו עדי מסירה דרוב גיטין נמסרין בפני החותמין: הכל כשרים וכו' בשלמא חרש שוטה וקטן לאו בני דעה נינהו ובעינן שיהא השליח בר דעת דומיא דשולחו וכמו שאין הקטן עושה שליח לעצמו כך אינו נעשה שליח לאחרים ואפילו למ"ד לקמן בפ' התקבל דקטן זוכה לעצמו התם הוא משום דזכיית קטן מדרבנן אבל לאחרים אינו זוכה עד שיביא שתי שערות נכרי נמי לאו בר כריתה הוא ובמידי דלנפשיה לא חזי לא מצי למיעבד לאחריני אלא סומא מ"ט לא ואסיק רב יוסף הכא בחוצה לארץ עסקינן ומשום דבעי למימר בפני נכתב ובפני נחתם ולא מצי. א"ל אביי אלא מעתה פקח ונסתמא דמצי אמר הכי נמי דכשר וכ"ת הכי נמי והא קתני פקח ונסתמא וחזר ונתפתח חזר ונתפתח אין לא חזר ונתפתח לא. ה"ה דאע"ג דלא חזר ונתפתח ואיידי דקתני שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה דטעמא דחזר ונשתפה הא לא חזר ונשתפה לא תנא נמי פקח ונסתמא וחזר ונתפתח אמר רב אשי דייקא נמי דקא תני כל שתחלתו וסופו בדעת ולא קתני כל שתחלתו וסופו בכשרות כשר ש"מ פי' סומא בר דעת הוא ואינו נכלל בכלל זה ש"מ לא קאי האי כללא אלא אשאר כלא סומא:

אין העבד נעשה שליח בו'. וא"ת ומתניתין ליתני עבד וכל שכן עובד כוכבים ולישנא דאמר ר' יוחנן לעולם זו אין תורה מיתה דנקט עובד כוכבים למידק דלענין כתיבה אפילו עובד כוכבים כשר אבל להך לישנא דמוקי ר' יוחנן כר"מ קשה מהך דר' יוחנן דהכא ואור"ת דנקט עובד כוכבים לאשמועי' עובד כוכבים ומתגייר פסול אע"פ שבאותה שעה היתה דעתו להתגייר דהוי בעובד כוכבים דומיא דטפי מנעבד שאין בידו להשתחרר:

לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין. והא דמתגרשת בעבד שלה היינו מטעם אחר:

העובד כוכבים והכותי שתרמו כו'. פי' בקונטו' דקסבר אין קנין לעובד כוכבים ונראה לר"י דאפילו למ"ד יש קנין משכחת לה כשגדלה שלים ביד ישראל וקנה ממנו עובד כוכבים ולא מיפטר מטעם לוקח דתבואת זרעך קרינא ביה כיון שגדלה הרבה ביד עובד כוכבים אי נמי כשזרעה העובד כוכבים ומכרה לישראל וגדלה שלים וחזר וקנאה ממנו ועוד דפי' ר"ת בספ"ק דבכורות (דף יא: ד"ה טבלים) דלא מיפטר לוקח היכא דלקח קודם שנתמרת אי נמי בחכר שדה מישראל חייב הגדל בו בתרומה ואפי' יש קנין לעובד כוכבי': **תרומתו** תרומה. והא דאמרי' בזבחים בפ' ב"ש (דף מה.) ופ"ק דתמורה (דף ב:) דקדשי עובדי כוכבים אין בהן משום מעילה ומפרש טעמא משום דילפינן חט חט מתרומה ותרומה כתיב בני ישראל אתיא כר' שמעון דפליג הכא בסיפא ובריש פרק שני דקידושין (דף מא:) מייתי לה: **ותנן** עובד כוכבים **שתרם את של ישראל בו'.** הוה מצי לשנויי דאתיא כרבי שמעון דסבר דליתא בתרומה דנפשיה בפרק שני דקידושין (דף מא:) אלא דעדיפא מייתי משני: **מה** אתם בני ברית. וא"ת דבפ"ב דקידושין (גז"ש) משמע דלרבי שמעון לא איצטריך ליה למידרש מה אתם בני ברית ומוקי לה לדרשא אחריתי וא"כ לדידיה מנא לן הא דקי"ל בכל דוכתי דעובד כוכבים לאו בר שליחות הוא לענין זביחה ורבית בפ' איזהו נשך (ב"מ דף עא:) וי"ל דמ"מ כיון דדרשי' שליחות מתרומה מגם אתם ומינה ילפינן בעלמא מסתמא דלא מרבינן בעלמא אלא דומיא דאתם: **מאי** טעמא דרבי גרסי'. ולא גרסי' דר' יוחנן דבהערל (יבמות דף עח.) סבר ר' יוחנן דעובר לאו יורך אמו הוא וכן מוכח פוגיא התם: **ונעשה** כמי שהקנה לה אחד מאבריה. תימה לר"י היתה עוברה היאך זכתה לו אע"ג דירך אמו הוא כיון דידה היא ביד רבה שלא שיחרר אלא העובר ואפילו שיחרר כולה חוץ מידה לא הוה לה לזכות לו דכשמשחרר כולה יש לה כח לזכות משום דגיטה וידה נאין כאחד כדאמרינן בפרק קמא דקידושין (דף כג.)

אדרבה איפכא מיסתברא. ורב יוסף סבר דמ"מ יכולה לקלקלה בחו"ל ע"י עדים ולאיה שלא שלח לה הגט: והא מתכוונת לכך שתתקלקל: **בחולה לארץ.** שהגריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם. אין נאמנת להביא גיטה ממקום

מכלל דעבד כשר [6] אמר רב אסי אמר רבי יוחנן [א] אין העבד נעשה שליח לקבל גט לאשה מיד בעלה לפי שאינו בתורת גיטין וקדושין מתקיף לה ר' אלעזר טעמא במילתא דליתיה הא במילתא דאיתיה כשר והא עובד כוכבים והא כותי דאיתנהו בתורת תרומה דנפשייהו דתנן [ב] העובד כוכבים והכותי שתרמו משלהם תרומתם תרומה ותנן [ג] עובד כוכבים שתרם של ישראל אפי' ברשות אין תרומתו תרומה מאי טעמא לאו משום דכתיב [ד] (אתם) [ו] גם אתם מה אתם ישראל אף שלוחכם ישראל [ז] אמרי דבי ר' ינאי לא [ח] מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן אין העבד נעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין ואע"פ ששנינו [ט] הרי את שפחה וולדך בן חורין אם היתה עוברה זכתה לו מאי אם היתה עוברה זכתה לו כי אתא רב שמואל בר יהודה אמר ר' יוחנן תרתי אמר [י] נראים דברים [יא] שהעבד מקבל גט לחבירו מיד רבו של חבירו אבל לא מיד רבו שלו ואם לחשך אדם לומר זו הלכה שנויה אם היתה עוברה זכתה לו אמור לו שני גדולי הדור פירשו את הדבר ר' זירא ור' שמואל בר רב יצחק חד אמר הא מני רבי היא דאמר [יב] המשחרר חצי עבדו קנה וחד אמר מאי טעמא דרבי בהא קסבר [יג] עובר ירך אמו הוא ונעשה כמי שהקנה לה אחד מאבריה: **מתני'** [יד] אף הנשים שאינן נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא את גיטה חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה [טו] מה בין גט למיתה שהכתב מוכיח [טז] האשה [יז] עצמה מביאה את גיטה ובלבד שהיא צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם: **גמ'** והתניא [יח] כשם שאין נאמנות לומר מת בעלה כך אין נאמנות להביא גיטה חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה [יט] מה בין גט למיתה שהכתב מוכיח: **הא במילתא דאיתיה.** כגון תרומה שאסור לעבד לאכול בטל ואם יש לו בטל שיתן לו ע"מ שאין לרבו רשות בו מפרש תרומה אימנו ותרומתו תרומה דעבד כאשה בכל מצות ותימא נמי דכשר להיות שליח לתרום: **שתרמו את שלהן תרומתן תרומה.** ואקורה לזריס דסבר אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מקדושת מעשרים. והקדש העובד כוכבים הקדש כדילפי' (חולין דף יג:) מאיש איש [כ] לרבות את העובדי כוכבי' שנודרים נדרים ונדבות כישראל: **אפילו ברשותו.** של ישראל שעשאו שליח אין תרומתו תרומה: **מאי טעמא.** אינה תרומה: **לאו משום.** דשליחות דתרומה דכתיב כן תרימו גם אתם ודרשינן מדמלי למכתב אתם וכתב גם אתם לרבות שלוחכם ואיתקש שליח לשולחו בהאי קרא למימר דמה אתם בני ישראל אף שלוחכם ישראל ומהאי מיעוטא איכא למעוטי נמי לעבד שתרם את של ישראל ברשות: **לא מה אתם בני בריים.** מהולים ובאו בברית מצות: **אף שלוחכם בני בריים.** לאפוקי עובד כוכבים אבל עבד בן ברית הוא דכתיב (דברים כט) המתוב עליך וגו': **ואף ע"פ ששניו.** בברייתא בתוס' תמורה האומר לשפחתו הרי את שפחה וולדך בן חורין אם היתה עוברה זכתה לו לעובר בקבלת גט זה להיות משוחרר: **מאי אם היתה עוברה.** מה ענין שחרור אצל גט אשה דקאמר אע"פ ששניו הא ולאי בתורת שחרור איתיה: **ר' יוחנן שרתי אמר.** אדא הא דגט אשה ועוד אמרתי ואמרתא אחריתי קאמר אע"פ והיינו מילתא אחריתי נראין דברים שהעבד מקבל גט שחרור לחבירו: **מיד רבו של חבירו.** שאין רבו שלו דכיון דעבד איתיה בתורת שחרור שליח נמי מצי מיהוי: **אבל לא מיד רבו שלו.** אם שייאם של איש אחד ליד עבד כיד רבו דמי וכשמסרו גט בידו לא יצא גט מרשותו לאחר מכן ואע"ג דעבד מקבל גט בעצמו התם הוא דגיטו וידו בלים כאחד דשמיכולא דידיה הוא אבל בלאחריתא לא: **ואם לאחר אדם.** בחזקת להקשות ולומר הרי שנויה היא שאף מיד רבו שלו מקבלו לחבירו ששניו אם היתה עוברה זכתה לו אלמא שפחה זו מקבלתו לעורך עוברה מיד רבה: **המשחרר חצי עבדו קנה.** העבד אומו חצי: **וחד אמר.** מוסיף ומסיים פירוש הדבר: **מאי טעמא דרבי בהא.** הא לא חצי עבדו הוא דתרי גופי נינהו: **קסבר עובר ירך אמו הוא.** והוה ליה כחצי גופה: **מתני' חמותה וכת חמותה כו'.** בכולהו מפרש ביבמות [כא] דסגיין לה ומכוונות לקלקלה ואין נאמנות להעידה שמת בעלה: **יבמתה.** אשת אחי בעלה שונאה אותה וירצה ממנה שמא ימות אחד משני בעליהן בלא בנים ויהו צרות זו לזו: **ומה כין גט למיתה.** דאמיתה לא מהימנין ואגט מהימנין: **גמ' בארץ.** שאינה צריכה לומר בפני נכתב: **דאי אתי בעל מערער.** ואמר לא כתבתיו: **משגחינן ביה.** שהרי לא נתקיים בנית דין ואיכא למימר שזו מערער ומשגחי' ביה איכא למימר לקלקולה מכוונו ולא מהימנו ושמא הם זייפוהו וכתבו אותו כדי לקלקלה אבל בחו"ל שהן צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם ואי אתי בעל ומערער לא משגחי' ביה שכבר נתקיים הגט על פיהן נאמנות שהרי אינן יכולות לקלקלה וכל זמן שאינן יכולות לקלקלה הרי הן נאמנות ככל הנשים והימנה רבנן כבי חרי כדין כל שליח: חגיא כותיה דאביי דמוקי מתני' בחו"ל. ר"ש בן אלעזר אומר משום ר' עקיבא אשה נאמנת להביא גיטה מק"ו ומה נשים שאמרו חכמים אין נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא גיטה זו שנאמנת לומר מת בעלה אינו דין שנאמנת להביא גיטה:

עין משפט נר מצוה

צ א מיי' פ"ו מהל' גירושין הלכה ו [ופ"ע מהל' אישות ה"ב] סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעיף לא:

צא ב מיי' פ"ד מהלכות תרומות הל' טו [טוש"ע יו"ד סימן שלא סעיף מד]:

צב ג מיי' שם הל' ב:

צג ד מיי' שם הל"א [ופ"ג מהל' אישות ה"י] ופ"ב מהל' שלוחין הל' ח סמג עשין פד טוש"ע מ"מ סי' קפח סעיף ח:

צד ה מיי' פ"ו מהל' עבדים הלכה ח טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף טו:

צה ו מיי' פ"ז מהלכות גירושין הלכה ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף ח:

צו ז מיי' שם הל' כג טור ש"ע שם סעיף יג:

צז ח מיי' שם הל' ב:

צח ט מיי' שם והלכה ו סמג שם טוש"ע שם סעיף ח:

תורה אור השלם

1. כֵּן תָּרִימוּ גַּם אַתֶּם תְּרוּמַת יְיָ מִכֹּל מַעְשְׂרֹתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּקָּחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּנְתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת תְּרוּמַת יְיָ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן:

במדבר יח כח

תוספות רי"ד

אמר רב אסי אמר רבי יוחנן אין העבד נעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה לא שליח להולכה ולא שליח לקבלה לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין ומתני' דקתני נכרי לאו למעוטי עבד דעבד ונכרי לענין גיטין וקידושין שוין הם וראיתי כתוב במקצת ספרים עבד דעלמא דלאו דידיה ולאו דידה ולכאורה נ"ל דהיא גירסא יפה דדוקא עבד דעלמא לא חזי למיהוי שליח לא לקבלה ולא להולכה אבל עבד דאשה הוי שליח לקבלה דיד עבד כיד אשה דמיא וכשקבלו העבד כאילו קבלתו האשה ועבד דאיש נמי הוי שליח להולכה דידו כיד רבו דמי וכשנותנו לאשה כאילו רבו נתנו לה אבל לאו מילתא היא דאע"ג דאמרי' דעבד כיד רבו דמיא לא שיהא שלוחו אלא כחצירו דומה ואילו שם הבעל הגט כחצירו ואמר לאשה טלי גיטיך מחצרי כלום היא מגורשת גם מיד עבדו נמי אינה מגורשת. ועבד דאשה כחצרה דמי וקי"ל חצר מהלכת לא קנה אך אם היה כפות ואשה עומדת בצדו דומיא דחצרה דבר' והיא שעומדת בצד חצרה כדאמרי' לקמן בפרק הזורק הוא דהויא מגורשת אבל שתאמר לו האשה קבל לי גיטי בלא כפות ובלא שתעמוד בצדו בתורת שליח אינה מגורשת הלכך גירסא משבשתא היא דבכל עבד אמרי' דאינו נעשה שליח לא לקבלה ולא להולכה ואפילו בעבד דידהו. א"ר יוחנן נראין הדברים שהעבד מקבל גט שחרור לחבירו מיד רבו של חבירו שאינו רבו שלו שלא היו שניהם עבדים לרב אחד דכיון דעבד איתיה בתורת שחרור שלוחא נמי מצי אבל לא מיד רבו שלו אם שניהם של איש אחד דיד עבד כיד רבו דמיא וכשמסרו בידו לא יצא גט מרשותו דדמי כאילו מונח בתיבתו ואע"ג דעבד מקבל גט לעצמו התם הוא דגיטו וידו באין כא' דשחרורא דידיה הוא אבל לאחרים לא: **מתני'** אף הנשים שאין נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא גיטה חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה מה בין גט למיתה שהגט מוכיח: האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שהיא

מסורת הש"ס

א) קידושין מא:, ב) שם מא: תרומות פרק ג משנה ט, ג) שם פ"א מ"א [שבת קנג:], ד) [נראה כמייתר], ה) קידושין מא:, ו) תמורה כה., ז) שם כה: ע"ש קידושין כג:, ח) תמורה כה: ע"ש לקמן מא:, ט) [מולין נח. וש"נ], י) [לקמן סב.], כ) יומא כה. קיח., ל) לעיל ה. לקמן סב:, מ) [תוספ' פ"ב] יומא קכב., נ) [גרס רש"ש], ס) [לקמן מז.], ע) [וקקל כב], פ) [לף קיח.], צ) [ל"ל יכולים],

---

מוסף רש"י

שתרמו משלהם תרומתם תרומה. ליאמר לזריס, דקסבר אין קנין לעכו"ם בא"י להפקיע, ומילוה עכו"ם אינו פוטר מן התרומה, ובמתמות (סז.) יליף לה טעמא מדגנך דגנך תרי זימני, למעוטי דיגון עכו"ם ואין מיעוטו אחר מיעוטו אלא לרבות (קדושין מא:). **אם** היתה עוברה זכתה לו. ויפא הולד לחירות (תמורה כה.). **מיד רבו של חבירו.** שאינו רבו שלו, דלגבי ההוא גברא אין יש לעבד זה שטיות שלים לקבל את הגט, הואיל וזה אינו רבו (שם כה.). **אבל לא מיד רבו שלו.** אם היו שניהם של איש אחד (קדושין כג.) שניהם עבדים לאיש אחד ואין מצירו משוחרר, שהרי הרב לא השליך גט השחרור מידו, דהואיל ונתנו לעבדו כמי שנתנו בתפיסתו דמי (תמורה כה.). **המשחרר חצי עבדו קנה.** לאליו והוי חציו בן חורין ואע"פ שלא שחרור כולו יש לו יד לקבל את גיטו, דגיטו וידו נאין כאחד (שם). **נאמנות להביא את גיטה.** ממדינת הים ואע"ג דעלייהו אמרינן לגרוכות לומר בפני נכתב ובפני נחתם (יבמות קיז. וכעי"ז שם כה.). **שהכתב מוכיח.** ולאו עלה אמרינן כל כך (שם כה.) ומסרינן אעיקר כתבא (שם קיז.). **אשה נאמנת להביא גיטה.** ממדינת הים ואע"פ שגרוכים אנו למאמר פיה שתאמר בפני נכתב ונחתם, דאפילו אדם כשר הניחו צריך לומר כן (שם קכב.).

תוספות רי"ד (המשך)

צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם: פי' ביבמות בהאשה שלום מפרש למה אלו הנשים שונאות אותה ומתכוונות לקלקלה ובעבור זה אינן נאמנות לומר מת בעלה אבל לגבי גט שכתבו מוכיח והוא ראיה בידם שהבעל נתנו להן הן נאמנות ולכולהי האי לא חיישינן שמא הם זייפוהו וכתבוהו שאפילו אם הם זייפוה הרי הן מתקיימות אותו ואי אתי בעל ומערער לא משגחי' ביה כדאמרינן א"כ לא יוכלו לקלקלה ומ"ה הן נאמנות: והתניא כשם שאין נאמנות לומר מת בעלה כך אין נאמנות להביא גיטה ראסיק אביי בארץ שאינן צריכין לומר כלום ואי אתי בעל

וממקום שבאת. כלומר הואיל ומיניהו גמרינן נגמור נמי להא דמה הן צריכות לומר כו' ומדקתני בברייתא מה להלן צריכות שיאמרו כו' שמע מינה בחולה לארץ עסקינן כאביי: **ורב יוסף.** מאי דעתיה: **רישא וסיפא בחולה לארץ.** הכל כשרין להביא את הגט אוקימנא[1] בחולה לארץ מדקתני סומא וסיפא הא עצמה כו'[2] בחולה לארץ דקתני ובלבד שתהא צריכה לומר: **ומליעבא.** אף הנשים כו' מוקי רב יוסף בארץ: **כתב ופס.** צריכה לומר בפני נכתב. ולאביי לא איצטריך למיתני כתב ופס דהכי משמע מה בין פה דגט ופה דמיתה אלא שהכתב מוכיח עמו: **מכי מטא גט לידה.** במקום שקבלתו במדינת הים: **איגרשה לה.** ומי בעיא למיקליה לגט מגורשת היא ואינה צריכה להביאו בפניו אלא לרחיה בעלמא ולמה לה לומר בפני נכתב הא לאו שליח היא: **סוף סוף כי מטיא להתם איגרשה לה.** ע"י קבלה ראשונה דתגלה בעלמא הוה דלא מתגרש עד אותו מקום והרי נתקיים התנאי ולאו שליח היא: **אתגחיה אארעא.** דהויא שליח להולכה עד התם ובמאי דשקלא ליה תו מארעא הוא דמגרשה: הא דרבא לקמן (עח.): **לא אמר כלום.** דבעינן ומתן[3]: **וכי מטיא התם הוי.** את גופיך שליח דידך לקבלה וקבלי מידך: **והא לא חזרה שליחות אצל הבעל.** שליח לא מיקרי אלא המשתלח מזה לזה שראוי לחזור אצל שולחו ולומר עשיתי שליחותך לחברך וזו אינה ראויה לחזור שהרי לא נשתלחה אלא לעצמה ואח"כ נעשית היא בעל המעשה ובטל השליחות קודם שתחזור: **שוי.** אינם אחרינא שליח לקבלה דהשתא לא פסק שליחותה מינה וראויה לחזור: **הניחא למ"ד כו'.** לקמן בפרק התקבל (סג:) וטעמייהו מפרשי הכא בסמוך: **טעמא מאי.** מידולא הוא. טעמא מאי אמרי אין אשה עושה שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה: **משום חזרה דבעל.** דסבור מבזה אותי שאין היא עצמה מקבלתו הלכך לא ניחא ליה שיהא שלוחו מוסר לשלוחה ואי מסר לא הוי גיטא דלאו להכי שדרוהו להאי. דבשלמא מיד הבעל עצמו כיון דאיהו גופיה מסר לשליח אשתו הא קא חזינן דלא קפיד אבל כל כמה דלא חזינן אמרי' קפיד: **הכא בעל לא קפיד.** שהרי כן זוה לה: **ומשום חזרה הכאה לאחר מכאן.** דדמיין להדדי שכשזרק גט לאחר מבירו ואחר כך קנתה היא האחר הרי הוא עושה את האחר שליח להוליך והיא כשקנאתו עשאתו שליח לקבלה ואחי לאכשורי מההיא טעמא ושלא כדין הוא דאחר לאו משום שליחות אחרני אלא משום ידה והיא שעתה דנתינה לאו ידה הוא: **שוי שליח.** אחרינא להולכה כדי שתהא שליחותה חוזרת אצל הבעל ולאחר זמן קבלי גיטיך מיניה ושליח עשה שליח אמרינן בכל הגט (לקמן דף כט:) שהשליח הראשון עושה את השני בנית דין ואומר לפניהם בפני נכתב ובפני נתחתם: **הדרן עלך המביא שני**

כל הגט. קול סופרים. כותבי גיטין: **יחר מיכן.** בגמרא[4] מפרש מאי יתרא דכולהו: **ונמלך.** חזר בו מלגרש: **גדולה**

מחמת ק"ו זה א"כ הנאמנות עליה היא ומה צורך להטעינה שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם וכי שליח היא [הא] משעה שנתן איש פלוני מגרש את פלונית ממקום פלוני ואמר זה שמי וזה שם אשתי פסול מלגרש בו יתר מיכן כתב לגרש את אשתו ונמלך

---

1) יבמות כה. קידו., 2) לקמן עח., 3) ולקמן סג:), 4) סס, 5) [לעיל כא. לקמן סג:], 6) לעיל כג. זבחים ב:, 7) זבחים סס, 8) עירובין יג. סוטה כ: זבחים ג., 9) ולעיל כג.], 10) [לעיל כג:], 11) [דברים כד], 12) [ע"כ], 13) רב פפא ור' מניגא לע"ל רש"ל.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה וכי מטית כו' וא"ת שליח. עיין שו"ת תשב"ץ מ"א סימן כה בתריצות:

מוסף רש"י

בזיון דבעל. קפסור קלוטי בעגיגה שליה מקבלתו בעצמה, דאילו כי עבדא לקבל מיד הבעל אין כאן חשש בזיון, דהא ידע ולא קפיד (לקמן סג:). משום חצרה הבאה לאחר מיכן. לאחר שנתן לה הבעל הגט בחלר של אחרים, קנאתו, דהשתא לאו גיטא הוה, דבעינן ומתן ביד אי בחלרה דאיתרבאי מידה, וזה בשעה שנתן לא היה בחלר שלה, ובזמיגן שלא יקבל שליח האשה מיד שליח בעלה משום דדמי להא שקדם הבעל ומסרו ליד שליח ואחר כך עשתה היא שליח לקבלו, ואתו נמי למימר חלר הוי שליח הבעל וכשקבלתו היא עשה החלר עצמו שליחה (שם וכעי"ז לעיל כא.).

הדרן עלך המביא שני כל גט שנכתב שלא לשום אשה. שלא לשם האשה הזאת, שנכתב לשום אחרת שמה כשם זו, פסול. דכתיב וכתב לה לשמה (זבחים ב:). קול סופרים מקרין. את המלמדים שלמדין אותן לכתוב טופסי גיטין (שם). מצאו בן עירו. שמו כשמו והוא מאותו העיר, ואמר לו שמי כשמך וכו'. ובני עיר אחת אמנו ובגו זה לאוי לי, תניהו לי ואגרש בו את אשתי, פסול לזה לגרש בו, דדלשין לה לשמה, דכתיב וכתב לה ספר כריתות (סוטה כ:).

תוספות רי"ד

וממקום שבאת מה הן צריכות לומר בפני נכתב ובפני נחתם אף היא צריכה שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם: האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שתהא צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם: ומתמה מכי מטי גיטא לידה מיגרשה לה פי' הלא אתה מאמין את האשה בגיטה מק"ו שהיא נאמנת לומר מת בעלי א"כ כשאומרת נמי האשה בעלי גירשני בגט זה תאמן מק"ו שהרי כשאומרת בפני נכתב ובפני נחתם למה אתה מאמינה ואינך מצריכה לעדים שיקיימוהו [רע"כ]

ע"ן משפט נר מצוה

צט א מיי' פ"א מהל' גירושין הלכה יב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלט סעי' ח:
ק ב מיי' שם פ"ו הלכה ט סמג שם טוש"ע שם סימן קמא סעיף ח:
קא ג מיי' שם פ"ו הל"ג סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קמב סעיף יג:
א ד מיי' שם פ"ג הל"ל סמג שם טוש"ע שם סימן קלא סעיף ח:
ב ה מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעיף כ:

תוספות רי"ד (המשך)

לה גיטה נתגרשה והיא נאמנת בדבר זה לומר בעלי נתנו לי מק"ו ומה צורך שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם אם אינך מאמינה לומר בעלי נתנו לי אלא קמהימנא לומר בפני נכתב ובפני נחתם וכיון שחכמים האמינוה בק"ו א"כ נאמנת לומר בעלי נתנו לי והיום ומחר אי אתי בעל ומערער לא משגחי' ביה שכך היא נאמנת בעצמה כאילו היו שנים שהביאו גיטה ואמרו שהבעל נתנו לנו שהן נאמנים ושוב אין הבעל יכול לערער כדאמרי' לעיל גם האשה היא נאמנת בק"ו לומר בעלי גרשני בזה ומה צורך שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם. ואסיקנא כגון דא"ל הוי שליח להולכה עד דמטית לב"ד של פלוני וכי מטית להתם שוי שליח להולכה בפני אותו ב"ד וקבלי גיטיך מיניה אי נמי כי מטית להתם אימא קמי בי דינא בפני נכתב ובפני נחתם ולישוי שליח וליתביה ניהליך ומכאן מוכח כי כל אשה הבאה ומביאה גיטה בידה ואומרת בעלי גירשני ביה שהיא נאמנת אע"פ שידענו שהיתה א"א ואין אנו צריכין שתביא ראיה בפנינו בפני מי נתנו לה או לקיים עידי הגט אלא היא נאמנת לומר נתנו לי בפני עדי מסירה אבל אמרה בעלי נתנו לי ביני לבינו אינו כלום דהלכה כר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי ואם היו עדיה בעיר כגון שנתגרשה כאן בוראי שהיינו מצריכים אותה להביאה בפנינו אבל אחרי שהיא באה מדינת הים ואומרת בעלי גירשני בגט זה בפני עדי מסירה נאמנת מק"ו שנאמנת לומר מת בעלי כדאמרן לעיל אבל אם היא אומרת גירשני בעלי ואינה מראה גיטה בפנינו בודאי אינה נאמנת שהרי ק"ו מחמש נשים למדנו והתם בלא גט בידם אינן נאמנות אף היא נמי בלא גיטה בידה אינה נאמנת עיין לקמן בפרק המגרש:

סליק פרקא

כל גט שנכתב שלא לשם אשה פסול כיצד היה עובר בשוק ושמע קול הסופרים מקרין

והא לא חזרה שליחות בו'. שליח לא מיקרי אלא המשתלח מזה לזה שראוי לחזור לשולחו לומר עשיתי שליחותך קודם שיעשה שליח לאחרים ובקונטרס לא פירש כן: **חצרה הבאה לאחר מכאן.** פירש בקונט' שנתן הגט בחלר מברו ואין נראה דחלר מברו לא דמי לשליח להולכה אלא אומר ר"י שנתנו הבעל בחלר של עצמו ומכרו לאחרים והאשה קנאתו מאותו אחר וא"ת למה לי למינקט משום חצרה הבאה לאחר מכאן הוה ליה למימר משום שליחות עצמה שהבעל עשה שליח להולכה והאשה תעשה אותו שליח עצמו שליח לקבלה וכי האי גוונא לא מהני משום דלא חזרה שליחות אצל הבעל ואומר ר"י משום דאותו טעם שלא חזרה שליחות אצל הבעל אינו ברור כל כך דאיכא דמספקא ליה לקמן בפרק התקבל (דף סג:) וא"ע דאמאי לא משני הכא כגון דשויה איהי שליח מעיקרא והדר שוי איהו שליח דליכא למיגזר משום חצרה הבאה לאחר מיכן כדאמר בפרק התקבל (שם): **וכי** מטית התם שוי שליח להולכה.

ו וא"ת שליח שלא ניתן לגירושין הוא ולא מצי משוי שליח כדאמר בפ' כל הגט (לקמן דף כט:) גבי ההוא דשדר גיטא לדביתהו ואמר ליה יהביה לאבא בר מניומי אתא ולא אשכחיה ימיב רבי ילחק ור' מנינא ור' אבהו אמרו ליה מסור מילך קמן אמר להו רב ספרא והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא וי"ל דהתם פריך שפיר דכיון שלא ניתן לגירושין אין לו לעשות אלא כמו שאמר לו הבעל ליתנו לאבא בר מניומי אבל הכא הרי הבעל זוה לה לעשות שליח להולכה: **אימר** קמי בי דינא בפני נכתב.

קלא תימה מה לי היא ומה לי בית דין ואמאי קאמר ואב"א ושמע לשון זה חלוק מלשון ראשון דבלישנא קמא איגה אומרת בפני נכתב אלא בשעה שתקבלנו אע"ג דבפ' כל הגט (לקמן דף כט.) ובכל דוכתא משמע שצריך לומר בשעה שהגט יוצא מיד השליח שמא הכא שיכולה לומר בשעת גירושין עדיף טפי:

הדרן עלך המביא שני

כל הגט. ושמע קול סופרים מקרין כו'. בסופרים העשויים להתלמד עסקינן כדאמרינן בגמרא ואפי' למ"ד בפרק קמא דעירובין (דף יג.) דמגילת סוטה מוחקין לה מן התורה אע"ג דבעינן לשמה ומורה להתלמד עבידא כדאמר התם לענין גט מודה לדפרשינן בפ' שני (לעיל דף כ.) וספר תורה נמי פסלינן בפ' שני: **יתר** מיכן כתב לגרש **את אשתו** כו'. בגמ' מפרש לא זה שנכתב שלא לשם גירושין אלא אף זה שנכתב לשם גירושין להכי תנא יתר מיכן וא"ת והיכי שייך למיתני הכא יתר מיכן כיון דמהאי נמי לא הוה שמעינן בקמייתא

בגדולה

---

1) [לעיל כג. לקמן סג:], 2) [לעיל כג.], 3) [לעיל כג:], 4) [דברים כד], 5) [ע"כ], 6) רב פפא ור' מניגא לע"ל רש"ל.